

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

הנחיה מס' 1.03

ניסוח כתבי אישום ומסמך הפרטים הנוספים

כללי

1. ניסוח כתבי אישום ומסמך "הפרטים הנוספים" המוגשים לבתי הדין הצבאיים מוסדר בסעיפים 304 ו-358(ג) לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (להלן: "החש"ץ").
2. על כתב האישום המוגש לבית הדין הצבאי להיות מנוסח ביתר דיוק ובהירות, באופן מובנה וכרונולוגי ובלשון ממלכתית ועניינית. על התובע הצבאי לנסח כתב אישום שיהיה עשיר דיו בפרטים כדי להציג בפני בית הדין הצבאי את התיאור העובדתי אותו מבקשת התביעה להוכיח – וזאת תוך היצמדות, במידת האפשר, לדוגמאות המופיעות בתוספת א' לחש"ץ (בחלק ב').
3. כתב האישום יוגש רק לאחר שתינתן הוראת פרקליט להגשתו.
4. כתב האישום יורכב מכותרת, מפרטי אישום ומרשימת עדי תביעה. להלן יובא פירוט החלקים הכלולים בכל אחד מכתבי האישום, שיסווגו כדלקמן: החלק בו מצויים פרטי התיק וכותרת כתב האישום; חלקו הכללי של כל אחד מפרטי האישום; חלקו הפרטני של כל אחד מפרטי האישום, ולבסוף, רשימת עדי התביעה.
5. בתיקי רשלנות בהם הדבר נחוץ (כגון תיקי גרם מוות ברשלנות) יוגש בנוסף לכתב האישום מסמך נפרד המפרט את ראשי הרשלנות המיוחסת לנאשם. מסמך זה הינו נספח לכתב האישום, והוא מהווה נקודת מוצא למשפט הוכחות, להבדיל ממסמך הפרטים הנוספים, אשר מוגש רק במקרה של הודיה באשמה.

חלק ראשון: פרטי התיק וכותרת כתב האישום

6. חלק זה של כתב האישום יכלול את הפרטים הבאים:
 - א. הסיווג הביטחוני של כתב האישום, בהתאם לתוכנו;
 - ב. שם בית הדין הצבאי שאליו הוא מוגש, תוך ציון מחוז שיפוט;
 - ג. מספר תיק בית הדין, אשר ניתן על ידו מיד עם הגשת כתב האישום;
 - ד. מספר תיק מצ"ח ובצדו שם בסיס המצ"ח בו התקיימה החקירה;
 - ה. הכותרת "התובע הצבאי נגד...";
 - ו. שם הנאשם ושם משפחתו, וכן פרטים נוספים שיש בהם כדי לזהותו וכן להקל על זימונו לדיון: מספר אישי, דרגה, יחידה, מספר ת"ז וכתובת מגורים אזרחית; יש לציין בכתב אישום את פרטי

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

הנאשם כפי שהם בסמוך למועד הגשת כתב האישום, ובהזדמנות זו, לשוב ולוודא שהנאשם עודנו נתון תחת תחולת החש"ץ וכן שהעבירה לא התיישנה;

- ז. הכותרת "כתב אישום";
- ח. במקרים בהם ההליך מתנהל בדלתיים סגורות – יש לציין זאת;
- ט. תאריך הגשת כתב האישום;
- י. פרטי התובע הצבאי – שם, דרגה, תפקיד וחתימה.

חלק שני: חלקו הכללי של כל אחד מפרטי האישום

7. חלק זה של כתב האישום יכלול את הפרטים הבאים:

א. פירוט שם העבירה המיוחסת לנאשם וסעיפי הדין הקובעים אותה (יש לפרט סעיפים קטנים ורישא/מציעא/סיפא כאשר סעיף החוק כולל בחובו מספר חלקים, שרק אחד מהם רלוונטי ומתאים). יש לציין סעיפי חוק המתייחסים למפורט להלן:

1. סוג הביצוע (ביצוע בצוותא, שידול, סיוע וניסיון) וקיומן של נסיבות מחמירות, ככל שישנן.
 2. סעיפי העונש – אם העונש אינו נקוב בגוף ההוראה הקובעת את העבירה, יש לציין את הסעיף הקובע אותו. בעבירות בהן קיימים עונשי מינימום יש לציין זאת במפורש, אלא אם מדובר במקרה בו ענישת החובה נובעת מהרשעה קודמת (כגון פסילה סטטוטורית בעברת סמים שנייה) שאז יש להימנע מציון הסעיף בכתב האישום, על מנת שלא להשחיר את פני הנאשם ולחשוף את בית הדין לעובדת ההרשעה הקודמת עוד בטרם הוכחה אשמתו.
 3. כאשר מדובר בעבירה הנובעת מאי קיום חובה שהייתה מוטלת על הנאשם, יש לציין את מקור החובה (לדוגמה, סעיף 133 לחש"ץ וסעיף 341 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, להלן: "חוק העונשין" וכדומה).
 - ב. עובדות המוכיחות שיש לבית הדין סמכות שיפוט באותו עניין – על כתב האישום לכלול פרטים בדבר השתייכותו של הנאשם לאחת מהקטגוריות המנויות בחלק א', פרק שני לחש"ץ, לגביהן קיימת תחולת חש"ץ על הנאשם והוא נתון לשיפוט של בית הדין הצבאי (לדוגמה: "בהיותו חייל בצה"ל").
 - ג. בכל פרט אישום יצוין מועד ביצוע העבירה. למען הזהירות, יצוין בצד מועד נקוב בו בוצעה לכאורה העבירה, הביטוי "או במועד סמוך לכך".
- כאשר מדובר בעבירה שביצועה מתמשך, יש לציין את תקופת ביצוע העבירה, ככל שזו ידועה. אם מועד ביצוע העבירה אינו ידוע יש לציין: "במועד שאינו בידעת התביעה". מכל מקום, ראוי לתחום ככל הניתן את פרק הזמן, שבו על פי המיוחס בוצעה העבירה. כאשר ידוע מועד משוער בלבד לביצוע העבירה, יש לציין בתוספת המילים: "או במועד סמוך שאינו בידעת התביעה".

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

ד. בכל פרט אישום יצוין מקום ביצוע העבירה. למען הזהירות, יצוין בצד מקום נתון בו בוצעה לכאורה העבירה, הביטוי "או במקום סמוך לכך".

כאשר מדובר בעבירה מתמשכת, יש לציין את כלל המקומות בהם ידוע שבוצעה העבירה. אם מקום ביצוע העבירה אינו ידוע, יש לציין: "במקום שאינו בידיעת התביעה". כאשר מקום ביצוע העבירה ידוע באופן כללי, יש לציין בתוספת המילים: "או במקום סמוך שאינו בידיעת התביעה".

ה. פירוט כללי של העבירה שבוצעה בהתאם לניסוחה בחוק (לדוגמה: "עשה שימוש בסם מסוכן ללא היתר כדין").

ו. ככלל, יש להעדיף אישום בעבירה צבאית על פני מקבילתה האזרחית, למעט באותן עבירות שלצידן עונש מינימום, כדוגמת עברת האינוס או בעבירות אשר היסוד העובדתי שלהן אינו זהה, והן משקפות את האינטרס הנפגע בצורה מתאימה יותר. למשל, כאשר רופא צבאי הותקף בשל היותו רופא יש להעדיף את ס 381(ב) לחוק העונשין (תקיפת עובד ציבור או נותן שירות לציבור, כאשר התקיפה קשורה לשרות או תפקיד) על פני אלימות כלפי מפקד, לפי סעיף 59 לחש"ץ (שכן עובדת היות הרופא גבוה בדרגה היא מיקרית).

8. ככלל, יש להעדיף אישום בעבירה ספציפית על פני אישום בעברת סל, כגון התנהגות מבישה והתנהגות שאינה הולמת. בעניין זה, ראו גם את הנחיית תצ"ר 2.19 "התנהגות שאינה הולמת".

9. מצא תובע כי הוספת חלק כללי לפרט אישום מסוים, נדרשת לצורך הבאת רקע, ביאור פרטים או עובדות, הבנת ההקשר הכולל של הדברים, הבהרת המניע לביצוע העבירה, או על מנת למנוע חזרות מיותרות על פרטים דומים בהמשך – ישקול הוספתו.

חלק שלישי: החלק הפרטני של כתב האישום

10. חלק זה יכלול את הפרטים הבאים:

א. "סיפור המעשה" המקים את העבירה, אשר, ככלל, ינוסח באופן תמציתי, בדרך של פירוט עובדות, להבדיל מהראיות שמהן העובדות נלמדות. העובדות יפורטו, ככל הניתן, בפסקאות נפרדות, כאשר בכל פסקה (או רצף פסקאות) תובא מסגרת עובדתית בעלת איפיון עצמאי.

ב. עובדות המגבשות את סוג הביצוע, סוג האחריות והנסיבות המחמירות, ככל שישנן, שהוזכרו בסעיף 7(א)(1) דלעיל. בכל מקרה, הניסוח לא יסתור את האמור בפרטים הנוספים (ע/134/134) **התצ"ר נ' רב"ט פינטו**.

בעבירות שעניינן שימוש בסמים מסוכנים, יש להעדיף, ככלל, ניסוח עובדתי שעניינו מספר השימושים, לצד המועדים והמקומות שבהם בוצעו העבירות. אם לא נמסרו מועדים כאמור, יש לציין את תדירות השימושים. עוד יצוין אופן ביצוע השימושים, אם הוא ידוע.

ג. כאשר נדרש לציין בכתב האישום רשימה ארוכה של פרטים, כגון רשימת מסמכים שזייף הנאשם, או רשימה ארוכה של עיסקאות שביצע בכרטיס אשראי גנוב, ניתן לצרפה כנספח לכתב האישום, תוך הפנייה מפורשת אליו בתוכן כתב האישום.

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

ד. אין מניעה לציין בכתב האישום פרטים באשר לנסיבות העבירה ולתוצאתה גם כאשר אינם מהווים חלק מרכיבי העבירה, באשר אלו באים להעמיד את הנאשם על טיב האשמה, כלשון סעיף 304(א)(4) לחש"ץ (ע/156/94 סמל ביטון נ' התצ"ר).

חלק רביעי: רשימת עדי התביעה

11. חלק זה יכלול את שמותיהם של עדי התביעה ופרטיהם: מספר אישי, דרגה ויחידה לחיילים ומספר תעודת הזהות וכתובת פרטית לאזרחים.

12. כאשר העדים הם מתלוננים בעברת מין או בעבירה אחרת הנוגעת לצנעת הפרט, או בכל מקרה אחר בו יש מניעה לחשוף את פרטיהם המלאים (למשל כאשר מדובר בקטינים, או להבדיל, בסוכני מצ"ח), יצוינו שמותיהם בראשי תיבות או בכינוי בלבד, ויירשם כי פרטיהם מצויים בידי התביעה.

13. מסמכים צבאיים אשר יש כוונה להגישם בהתאם לסעיפים 480-488 לחש"ץ, יירשמו בהתאם למספר הסידורי של הטופס וכתורת הטופס (לדוגמה: "טופס 1321 כרטיס עבודה").

14. כן יצוינו ברשימת עדי התביעה מסמכים שניתן להגישם ללא עדות ראשית לפי פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: "פקודת הראיות"), כדוגמת תעודת עובד ציבור.

15. כתב האישום יכלול את מספר הסימוכין הפנימי של התיק בחוליית התביעה שהגישה אותו.

ריבוי אישומים

ריבוי מעשים וריבוי עבירות

16. במקרים רבים, תתעורר שאלה האם מעשיו של נאשם מהווים מעשה עבירה אחד, או שמא מדובר במעשי עבירה נפרדים שיש לצייןם בכתב האישום באופן נפרד. ההלכה בעניין סוכמה בע"פ 60/81 צבי גור נ' מ"י, פ"ד לו (4) 505, כדלקמן: "סדרי הדין הנוהגים אצלנו מאפשרים תיאורה של כל פרשה על-פי מלוא מהותה המשפטית, בין אם מדובר על מספר כינויים חופפים למעשה אחד, ובין אם מדובר על תיאורה המשפטי של פרשה, המורכבת מחוליות שונות, אשר כל אחת מהן בעלת משמעות שונה על-פי המשפט הפלילי" (סעיף 2 לפסק דינו של מ"מ הנשיא (כתוארו דאז) מ' שמגר).

17. מן האמור עולה, כי מעשה אחד עשוי להצמיח עבירה אחת או מספר עבירות, ומאידך גיסא, מעשים מרובים יכולים אף הם להצמיח עבירה אחת או עבירות מרובות.

18. בהקשר זה יש להזכיר כי בית הדין רשאי להרשיע נאשם בשל כל אחת מן העבירות שאשמתו בהן נתגלתה מן העובדות שהוכחו בפניו, אך לא יענישו יותר מפעם אחת בשל אותו מעשה. גם בכך יש כדי ללמד על האפשרות לייחס מספר אישומים בגין מעשה אחד (ע"פ 5905/04 ראובן סולומון נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 9 באוקטובר 2007)).

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

19. מנגד, נקבע בע"פ 60/81 הנ"ל כי אין לפרש את החוק כאילו ביקש המחוקק "לטפח ריבוי האשמות וגיבובן כיד הכישרון הטובה של התובע", ונקבעו מגבלות על ריבוי אישומים. לפיכך, יש להימנע מריבוי אישומים שלא לצורך, כאשר הם מתייחסים לאותה מסכת עובדתית, וכאשר ריבוי האישומים מהווה החמרה בלתי-מידתית או שאינה נדרשת של כתב האישום. בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון (רע"פ 5978/04 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד ס (4) 594, בפסקה 12), יפעל תובע בעניין זה בהתאם לשני מבחני העזר שלהלן:

א. **המבחן הצורני-עובדתי** – ככל שניתן להפריד את המעשים ולראותם כמעשי עבירות העומדים כל אחד בפני עצמו, יש לייחס לנאשם מעשי עבירה נפרדים. כך ייעשה ככל שמעשי העבירה ניתנים להפרדה לחוליות שונות, כאשר ניתן לזהות כל מעשה כבעל התחלה וסוף, וכאשר הייתה לנאשם יכולת להפסיק את העבירה בכל שלב ושלב, והמשך ביצועה מהווה בחירה מודעת ונפרדת.

ב. **המבחן המהותי-מוסרי** – עניינו בבחירה וזיהוי של האינטרסים שנפגעו במעשי העבירה. ככל שאלו ניתנים להפרדה, ונמצא כי ראוי לתת לכל רכיב ביטוי נפרד, הן לעניין הכרעת הדין והן לעניין העונש – יש לייחס לנאשם מעשי עבירה נפרדים.

20. בהתאם למבחנים אלו, ניתן לשרטט את כללי האצבע הבאים:

א. **מבחינה עובדתית** – אין מקום להרבות אישומים מקום בו מעשה מהווה **שלב ביניים שולי** לעומת מעשה אחר, שהוא הדומיננטי במסכת המעשים (כך למשל, אין לצרף אישום של תקיפה לאישום של הריגה כאשר התקיפה היא זו אשר הובילה להריגה). כמו כן, אין לייחס עבירה כללית כאשר ישנה עבירה מיוחדת וקונקרטית **מאותו הסוג** המתאימה יותר בנסיבות העניין (כך למשל, אין לייחס בגין אותו מעשה גניבה בידי עובד ציבור לצד גניבה "סתם"). ראו נספח בסוף ההנחיה ובו דוגמאות ליישום כלל זה.

ב. **מבחינה משפטית** – בבחירה בין מספר אישומים שעשויים להתאים לאותה מסכת עובדתית, יש להעדיף את העבירה המבטאת באופן ההולם ביותר את טיבו ואופיו של המעשה המיוחס לנאשם. בהקשר זה ניתן לשקול גם את חומרת המעשים או את התוצאה שנגרמה (בש"פ 5284/91 **דוד לויאן נ' מדינת ישראל**, פ"ד מו (1) 156, בפסקה 9).

בצד זאת, ככל שמעשה אחד מגלם **מספר עבירות נפרדות, בעלות יסודות משפטיים נפרדים**, או שהחפיפה ביניהם **חלקית בלבד**, ניתן לייחס מספר אישומים, בהתאם לסעיף 186 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "**החסד"פ**"), ובלבד שכל עבירה נועדה להגן על **ערך מוגן עצמאי** שיש לבטאו באישום נפרד בנסיבות העניין. ראו למשל את פסקי הדין הבאים:

1. ע"פ 436/80 **שמואל בן חיים עמוסי נ' מדינת ישראל**, פ"ד לה (2) 566 (הרשעה באונס בנסיבות מחמירות לצד אונס במרמה בגין אותו מעשה);

2. ע"פ 5734/91 **מדינת ישראל נ' לאומי ושות' בנק להשקעות בע"מ**, פ"ד מט (2) 4 (הרשעה בהפרת חובת גילוי יחד עם קבלת דבר במרמה בגין אותו מעשה);

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

3. ע"פ 7798/02 ישראל רוזנפלד נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2 ביוני 2004) (הרשעה בקבלת דבר במרמה יחד עם קבלת כספים במרמה בגין אותו מעשה);

4. ע"פ 9603/09 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 27 בספטמבר 2011) ו-ע/40/17 סגן שרון נ' התצ"ר (הרשעה בעבירות של מעשה מגונה ושל פגיעה בפרטיות בגין אותם מעשי התחקות, הצצה וצילום סרטונים ותמונות פוגעניות על רקע מיני).

ראו בסוף הנחיה זו נספח, ובו דוגמאות ליישום כללים אלו.

ריבוי פרשיות

21. בהתאם לסעיף 86 לחסד"פ, ניתן לצרף מספר אישומים בתוך כתב אישום אחד, אם מתקיים אחד מן התנאים הבאים: (א) האישומים השונים מבוססים על אותן עובדות; (ב) האישומים השונים מבוססים על עובדות דומות; (ג) האישומים השונים מבוססים על סדרת מעשים, הקשורים זה לזה עד שהם מהווים פרשה אחת.

22. אשר על כן, בעת הגשת כתבי אישום, יש להעדיף, ככלל, כי ירוכזו בהם אישומים שונים המבוססים על עובדות דומות, או שהם נוגעים לאותה פרשה. אולם, ניתן לרכז בכתב אישום אחד אישומים בעלי עובדות דומות, אשר אינם מהווים חלק מאותה פרשה, ולעיתים יהיו יתרונות בולטים לאיחוד אישומים כאמור – הן מבחינת שיקולי היעילות, הן מבחינת היכולת להגיע לחקר האמת, למשל כאשר העבירות בוצעו על רקע דומה או בנסיבות דומות, והן במובן זה שבית הדין יקבל תמונה מלאה על אודות הנאשם (ע"פ 866/95 אהרון סוסן נ' מדינת ישראל, פ"ד נ (1) 793).

23. משהוגש כתב אישום, יש להימנע מהוספת אישומים בגין עבירות, אשר לו היו עומדות בפני עצמן, לא היה בהן כדי להצדיק העמדה לדין בפני בית דין צבאי, וזאת בכפוף לחריגים המפורטים בהנחיות הפרטניות באשר לעבירות השונות. אולם, כאשר העבירות הנוספות יוצרות מכלול עברייני שחומרנו מצדיקה, כשלעצמה, העמדה לדין, ניתן לייחסן בכתב האישום.

הוגש כתב אישום נגד נאשם, הכורך בתוכו מספר אישומים המבטאים פרשיות שונות – ינוסח כתב האישום, ככל שניתן, כך שכל פרשיה תופרד מרעותה באופן ברור.

ריבוי נאשמים

24. בהתאם לסעיף 87 לחסד"פ, ניתן להגיש כתב אישום נגד מספר נאשמים במאוחד, אם מתקיים אחד מן התנאים הבאים:

א. מדובר במספר נאשמים שחברו יחדיו לביצוע העבירות המיוחסות, כולן או חלקן, בין אם כמבצעים בצוותא ובין אם כצדדים לעבירה – ויובהר, כי נאשמים ייחשבו צד לביצוע העבירה, לצורך הגשת כתב אישום נגד כמה מהם במאוחד לא רק אם הם נחשבים שותפים לדבר העבירה,

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

אלא אף אם הם נחשבים מעורבים במעגל עברייני אחר (ראו בג"צ 398/83 **הרצל אביטן נ' הרכב שלושה שופטים**, פ"ד לו (3) 467);

ב. מדובר בפרשה עובדתית שלכל אחד מהנאשמים יש חלק בה, ישיר או עקיף;

ג. מדובר בפרשות עובדתיות שונות, אך קיים ביניהן קשר ענייני, כרונולוגי או אחר, המצדיק הגשת כתב אישום נגד הנאשמים במאוחד.

25. שיקולי יעילות, לרבות חיסכון בזמנם של גורמי האכיפה, של גורמי בית הדין הצבאי ושל העדים במשפט, כמו גם האינטרס להגיע להכרעה במאוחד, מהווים שיקול מרכזי המצדיק את הגשת כתב האישום במאוחד.

26. יש לבחון, אם ראוי לצרף מספר נאשמים לכתב אישום אחד בהתחשב במגבלת העדתם אחד נגד האחר, ובאפשרות לעשיית שימוש בסעיף 10א לפקודת הראיות (ראו ע"פ 501/81 **אברהם אבו-חצירה נ' מדינת ישראל**, פ"ד לו (4) 141 וסעיף 479 לחש"ץ). כאשר עדותו של מי מהנאשמים כנגד חבריו חיונית לתביעה, יש להגיש כתבי אישום נפרדים, כדי להבטיח את יכולתה של התביעה להעיד נאשם כעד מטעמה. בהקשר זה ראו גם את הנחיית תצ"ר 4.04 "אימתי יש לנהוג על-פי רציונל הילכת קינזוי".

27. הוגש כתב אישום נגד מספר נאשמים – יצוין לגבי כל פרט אישום, לאילו מן הנאשמים הוא מתייחס.

תיקון כתב אישום

28. תוקן כתב אישום, יצוין בכותרת המסמך "כתב אישום מתוקן". תוקן כתב אישום בשנית, יצוין בכותרת המסמך בהתאמה "כתב אישום מתוקן בשנית", וכך הלאה.

29. תוקן כתב אישום במסגרת הסדר טיעון – יוודא התובע שקיימת הלימה מלאה בין תיאור העובדות שבכתב האישום המתוקן, לבין סעיפי החיקוק המנויים בו. בשום מקרה, לא יתוקן כתב אישום במסגרת הסדר טיעון באופן שתתקיים בו סתירה בין התיאור העובדתי לסעיפי החיקוק. יודגש לעניין זה, שהודאת נאשם בכתב אישום לעולם נסובה על **עובדות כתב האישום** ולא על סעיפי החיקוק. כיוון שכך, הודאה בעובדות במסגרת הסדר טיעון שאינה תואמת את סעיפי החיקוק המיוחסים, עלולה לגרור **זיכוי מעבירות אלו** או המרת סעיפי האישום בסעיפים קלים יותר. עם זאת, בנסיבות המצדיקות זאת, תובע רשאי לייחס סעיף עבירה **מקל** ביחס לעובדות המתוארות בכתב האישום.

בכותרת המסמך יצוין "כתב אישום מתוקן לצורך הסדר טיעון".

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

הפרטים הנוספים

כללי

30. מסמך הפרטים הנוספים יוגש על ידי התובע במועד הודייתו של הנאשם בכתב האישום. מסמך זה מהווה, יחד עם כתב האישום, את התשתית העובדתית להרשעה ולגזר דין (סעיף 358(ג) לחש"פ ו-ע/44/04 **סא"ל גושן נ' התצ"ר**). משכך, העובדות המתוארות בו צריכות להיות ברורות, בלתי משתמעות לשני פנים ומוסכמות על הצדדים. בכל מקרה בו מיוחסות לנאשם עובדות לא ברורות, אי הבהירות תפורש לטובת הנאשם (ע/74/09 **תא"ל תמיר נ' התצ"ר**; ע/134/13 הנ"ל).

31. מסמך הפרטים הנוספים יכלול פרטים לגבי מעמד שירותו של הנאשם (חובה/קבע/מילואים), תאריך שחרורו מהשירות (אם שוחרר) ותפקידו הצבאי. כאשר נאשם הוחזק במעצר, יפורט בפרטים הנוספים משך מעצרו וסוג המעצר.

32. מסמך הפרטים הנוספים יציין את כלל הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, בין אם מדובר בנסיבות לחומרה ובין אם מדובר בנסיבות לקולה;¹ ויהווה עבור בית הדין, יחד עם כתב האישום, את המערכת העובדתית והנסיבתית המלאה, על פיה יגזור לנאשם את עונשו. דברים אלו אמורים בפרט ביחס לעובדה, שהודאת הנאשם במסכת העובדתית המוסכמת, חותמת את שלב בירור האשמה, ולאחריה לא ניתן עוד, ככלל, להביא ראיות לעניין הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה (סעיף 40(א) לחוק העונשין). לעניין זה ראו את סעיף 40(א) לחוק העונשין, וכן את ע"פ 5841/14 **מדינת ישראל נ' בדיר ארקאן** (פורסם בנבו, 8 ביולי 2015); ע"פ 6802/14 **פלוני נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 6 בינואר 2015); ע"פ 3667/13 **מילאד מוחמד ח'טיב נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 14 באוקטובר 2014).

33. בצד זאת, לכלל האמור שני חריגים:

א. כאשר בית הדין שוכנע על-ידי אחד הצדדים, כי לא הייתה אפשרות לטעון הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה בשלב בירור האשמה, או כי הדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין (סעיף 40(ב)(2) לחוק העונשין);

ב. ניתן להתייחס בשלב הטיעונים לעונש לנזק שנגרם לנפגע העבירה כתוצאה מהעבירה (או העבירות) בה הנאשם הורשע, אף אם לא צוין בכתב האישום ולא נמסר מידע על אודותיו להגנה כחלק מחומר החקירה בתיק. זאת, ברוח סעיף 18 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, אשר קובע בסעיף 18 לו כי ניתן להעבר הצהרת נפגע ביחס ל"כל פגיעה ונזק" והוא רשאי להעבירה עד לדיון הטיעונים לעונש בעניינו של הנאשם (ע/41,42/17 **התצ"ר נ' סמל טבע וערעור שכנגד**; ראו גם ע/51/16 **סמל אלמליח נ' התצ"ר**).

34. ראוי לכלול במסגרת הפרטים הנוספים את הרקע המידי לביצוע העבירה, את פרטי המעשה עצמו, את אופן הפגיעה בנפגע העבירה ואת תוצאות המעשה. כמו כן, יש מקום לציין כיצד נפתחה החקירה. אין צורך לחזור במסמך הפרטים הנוספים על הפרטים המופיעים בכתב האישום.

¹ יושם אל לב, כי הוראת סעיף 40(ג) לחוק העונשין קובעת שרף ההוכחה הנדרש לנסיבה מחמירה, הינו מעבר לספק סביר, ואילו נסיבה מקילה תוכח ברמה הנדרשת במשפט האזרחי – קרי, במאזן הסתברויות בלבד.

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: יולי 2018	הצבאית הראשית

35. אין להביא בפרטים הנוספים מספר גירסאות, כך שבית הדין יידרש לברור ביניהן. כן אין להביא בפרטים הנוספים גרסה הסותרת את האמור בכתב האישום (כך לדוגמה, אם בכתב האישום נכתב שהנאשם "השתמש בסמים במספר רב של הזדמנויות" אין לכתוב בפרטים הנוספים, כי "השתמש פעמיים בסמים"; או למשל: אם בכתב האישום נכתב שהנאשם החזיק בסם מסוכן אין לכתוב בפרטים הנוספים, כי אחיו של הנאשם הוא שהחזיק בסם). כאשר בית הדין איננו שומע ראיות, אין לו הכלים להכריע במחלוקות עובדתיות שנתגלעו בין הצדדים, ולפיכך על הפרטים הנוספים להיות ברורים, מוסכמים ובלתי משתמעים לשני פנים. הפרטים הנוספים ינוסחו כעובדות ולא כעמדות.

הבאת דברי הנאשם או עדים אחרים (לדוגמה: הודאת עד אחר בהחזקת הסם או טענה בעלמא של הנאשם בדבר המעשים אשר נותרת בחומר הראיות) במסגרת הפרטים הנוספים, משמעה כי תוכן הדברים הינו מוסכם על התביעה. לפיכך, במקום שבו דברי עד או נאשם אינם מוסכמים על התביעה, אין להביא דברים אלה במסגרת הפרטים הנוספים.

36. על הפרטים הנוספים להציג את תמונת המעשה באופן מאוזן, ועליהם לכלול פרטים הן לחובתו והן לזכותו של הנאשם. עם זאת אין לציין פרטים שאינם רלוונטיים לביצוע העבירה. בנוסף, אין זה ראוי לציין בפרטים הנוספים עובדות המקימות עבירה נוספת או חשד לביצוע עבירה נוספת, אשר הנאשם לא הואשם בה, למעט במקרים בהם, במסגרת הסכמה עם ההגנה, הוצא פרט אישום מכתב האישום והועבר במהותו לפרטים הנוספים כעובדות נוספות בהן מודה הנאשם במסגרת הכרעת הדין.

37. פרטים נוספים יוגשו, ככלל, בכתב.

סטייה מהפרטים הנוספים

38. היעדר הסכמה לגבי פרט מהפרטים הנוספים, משמעו, קיום הוכחות (לגבי העניין שבמחלוקת) והבאת ראיות ועדים בפני בית הדין. כאשר מדובר בנסיבה עונשית גרידא, שאינה בעלת משמעות מכרעת עבור התביעה, ניתן להסתפק בהבאת ראיות במסגרת הטיעונים לעונש.

39. מקום בו סטה הנאשם במסגרת עדותו לעניין העונש מן הפרטים הנוספים המוסכמים, על התובע הצבאי להתנגד להמשך שמיעת עדותו, לציין כי משמעותה חזרה מהודיה, ולדרוש, כי תבוטל הכרעת הדין או כי הנאשם יחזור בו מדבריו הסותרים במפורש בפני בית הדין (ראו ע/137/99 סגן סיוון נ' התצ"ר, בעמודים 19-22).

40. יש להבהיר מראש לסנגור כי לא יוכל להגיש ראיה שסותרת את הפרטים הנוספים או להעלות בסיכומיו טענה שאינה מתיישבת עם מסמך הפרטים הנוספים, או טענה שלא צוינה כעובדה במסמך הפרטים הנוספים ואף לא הובאו לגביה ראיות.

41. כאמור לעיל, יש להבדיל בין הפרטים הנוספים, המוגשים רק במקרה של הודיה באשמה, לבין ראשי הרשלנות המוגשים בתיקי רשלנות בנוסף לכתב האישום, המהווים נספח לכתב האישום, ונקודת מוצא למשפט הוכחות.

חלק כללי	הנחיות התביעה הצבאית הראשית
עדכון אחרון: יולי 2018	

נספח (דוגמאות ליישום הכללים הנוגעים לריבוי אישומים)

יש לייחס עבירה נפרדת בגין כל מקרה מוות או פציעה של נפגע עבירה.	פיגוע בו נהרגו או נפגעו מספר רב של אנשים
מעבר לייחוס עבירה של רצח, עולה השאלה אם יש לייחס אישום נפרד בגין החזקת האמל"ח. הדבר יוכרע בהתאם למשך הזמן בו הוחזק. ככל שמדובר באמצעי שניתן בסמוך למועד הרצח, וכאמצעי לביצועו, לא נכון יהיה לייחס אישום נפרד בגין החזקתו, להבדיל ממצב בו הוחזק לאורך זמן. כאשר מדובר בפיגוע באמצעות מטען מאולתר, יש הצדקה לייחוס אישום נפרד בגין המעשה של ייצור המטען, עקב הערך המוסף הגלום בו.	רצח של תושב באמצעות אמצעי לחימה מסויים
גם כאן יש הצדקה, נוכח הפעלת הנשק, לייחס שני אישומים – איום ושימוש בלתי חוקי בנשק.	חייל תופס בני ערובה, מאיים בנשק לירות בהם, ואף מבצע בשלב מסוים ירי
במקרה זה יש ערך וחשיבות לייחוס סעיף אישום של אלימות כלפי ממלא תפקיד, נוכח הצורך במתן ביטוי לחומרה הטמונה באקט אלימות המופנה כלפי אדם הממלא את תפקידו, ועקב כך מוצא עצמו קורבן למעשה אליים. ככל שהחבלה היא קלה, נכון להתמקד בסעיף האמור בלבד. ככל שהתקיפה הובילה לפציעה או חבלה ממשיים, יש לייחס לתוקף את שני האישומים הרלבנטיים.	אלימות כלפי ממלא תפקיד (שוטר צבאי) או אלימות כלפי מפקד, כולל פציעה או חבלה
בעניין זה קשה להכריע באופן גורף. ככלל, נכון לייחס את העבירה הרחבה יותר, הכוללת הן את מעשה המירמה והן את התוצאה (לדוגמה – קבלת דבר במרמה). בבואנו לבחון אם יש מקום לייחוס שני אישומים, יינתן משקל לטיב מעשה הזיוף או המירמה, מידת התחכום וההשקעה הטמונים במעשה, נסיבותיו (אקט ספונטני או מול אקט מתוכנן), האם מדובר באירוע חד-פעמי או רב-פעמי, מעורבות אחרים, ונסיבות מחמירות אחרות הרלבנטיות למעשה הזיוף או המירמה. ככל שמתקיימות נסיבות לחומרה כמפורט לעיל, יש הצדקה לייחס שני אישומים נפרדים.	מירמה וזיוף שהובילו לעבירות תוצאתיות
לא כל אירוע העונה על יסודות הפגיעה בפרטיות ועל יסודות המעשה המגונה יצדיק העמדה לדין בגין שתי העבירות הללו. כאשר מדובר באירוע חמור, אשר ניתן לזקק מתוכו פגיעה מהותית בזכות לפרטיות לצד פגיעה מינית מהותית בחירות האדם על גופו, יש לשקול העמדה לדין בגין שתי העבירות הללו בגין אותו המעשה.	פגיעה בפרטיות ומעשה מגונה